

gok teksta racionalnim i krajnje odmerenim. Nema kritičkog impresionizma i improvizacije.

Dakle, Kalležev iz osnovni tumačenjski stav je približiti se delu, biti kritičar izbliza, ne prenebregnuti umetnički tekst u procesu interpretacije. Knjiga *Sjenke i stvari* značajan je doprinos proučavanju Desničinog pripovedačkog opusa. Ona nam ne pruža jasan i konačan književnokritički i naučnoistraživački profil ovog autora, ali otkriva njegovu upornost, ambiciju, strpljivost i dobru informisanost o važnim problemima književne teorije.

BRANKA SLIJEPCHEVIĆ: »DVOGLAVA AGNEZA«,
Naklada CDD SSOH, Zagreb, 1979.
Piše: Goran Bujić

Roman-prvenac Branke Slijepčević iznikao je u klimi hrvatske mlade literature, tzv. fantastičke proze, čiji se književni obrazac naslanjao navlastito na borghesovski model spisateljskog ukazivanja transcendentalnog svijeta čovjekovog. U beletrističkim ostvarenjima takve provenijencije neprijeporno najistaknutije mjesto zauzimala je novelistika i forma, pa se tim više čitateljstvu romaneskni oblik pripovedanja nadaže kao stanovitom osvježenju. U Hrvatskoj je otkriženost pisca romanom postalo pitanjem literarnog prestiža, a time i roman *Dvoglava Agneza* primamo s većom zainteresiranošću. Ostvaren stimulacijom na natječaju za poticanje književnog stvaralaštva u Republici, ovaj se roman apriori afirmirao kao djelo kojemu trebamo posvetiti pažnju, pa se ima uzeti svrhom ovog prikaza upravo tako postavljena relevancija spram tradicije fantastičke prozne riječi u post-borghesovskom razdoblju.

Ono čime se roman Branke Slijepčević ubraja u danas pomalo diskreditiranu fantastičku prozu zasigurno je osnovni sukob realnog i svijeta fantazmagoričke nazočnosti. Radnja se, gledano kompozicijski, odvija pravolinijski, zadržljivo kontrastno i racionalno, a fabularni kontekst utemeljen je na iznadanjoj intervenciji fantastičke nazočnosti u monotonoj svakodnevici glavnog lika. Ludvigu, gogoljevskom činovniku bez ambicija, život naprasno prekida u svoj njegovoj kolotečini sudbonosni susret s pticom-ženom Agnezom, čija zavodljivost glavnog junaka odvodi u duhovne avanture snagom usuda. Očudujući mladenačkim ritam Ludvigova bivstvovanja nesvakidašnjim, autornica podastire pred čitatelja sumanutu potragu za smislom vlastite egzistencije njenog junaka.

Zrelom uporabom jezika, monologizirajući dijalog, spisateljica s puno cinizma prati dogodovštine Ludvigove, uvodeći ga stilskim postupkom »pronađenih rukopisa« među ptičarski svijet što posjeduje autohtonost logičkog peropiranja zbilje, na taj način inagurirajući ustrojstvo ljudske zajednice u kojoj mogu funkcionirati sasvim drugačiji principi i društvene norme. Sa svojom organizacijom, pričarskim glasilom i sastancima, svijet Agnezin korespondira Ludvigovom, povodeći junaka romana za sobom u tolikoj mjeri da se dvije ravni, realno i fantastično, u svijesti glavnog lica identificiraju.

Ovakvo konstruiran, prvijenac Branke Slijepčević neodoljivo nas asocira na Bulgakovu. Potpuna paralela između *Dvoglave Agneze* i *Majstora i Margarite* činila bi se ishitrenom, ali je upućenijem čitatelju bijelodano da se bulgakovljevske tip naracije prepoznaje, kako u razvijanju sižea, tako i u pogledu motivacije, gradnje zapleta i kompozicijski. Asimilirajući takav tip pripovjedanja, Slijepčevića je učinila pomak od hrvatskih borghesovaca, svjesno prihvativši rizik da se oslobodi dugogodišnje supremacije velikana *litterature fantastique*.

Inficiranost Ludvigova irealnim kozmosom nastavlja se daljnjim približavanjem cilju njegovog traganja. Prisposoba ptica-žena omogućuje mu da se sukobi s problemima na koje zasigurno u svom životu mediokriteta ne bi naišao. Aktualizirajući se kao potražitelj, Ludvig nepovratno tone u metafizički labirint. Susreće pandemijom osoba, čija ga sposobnost življenja u bezvremenu prostoru fascinira mogućnošću iskliznuća u Ništa, a koji sebe nazivaju »vremeljubicima«. Satirična u izrazu, spisateljica u lapidarnim naznakama pokazuje da ni u romanu, makar u podnaslovima anticipira daljnji slijed događaja, ne mora nužno razumski svijet gospodariti carstvom mašte i sna. Štoviše, izokrenuvši kauzalitet duha u luciferičnoj igri sa zdravim razumom, groteska ovdje izrašta u zrelo umjetničko djelo. Nizanje novih epizoda, sasvim u žanrovskim konvencijama, dozvoljava pripovjedaču da činjenim jezikom odslika stvarni svijet u vlastitom ogledalu ptičarske parabole o zaumnom prostoru duha. Razne digresije razbijaju uvriježeni koncept pravolinijskog stupnjevanja, a time se i sličnost s fantastičkom prozom još više oda-lećuje.

Na svaki način, roman Branke Slijepčević pruža optimističke prognoze o linim mogućnostima mlade hrvatske proze. Uz sve ostale žanrove, među kojima popularnost sve više stiče roman detekcije, *Dvoglava Agneza* stoji u obzoru nove riječi gotovo osamljen slučaj, a time autoričino ime zaslužuje pažnju i šireg, jugoslavenskog čitateljstva. Razrješenje radnje u epilogu samo potvrđuje našu objektivnu: »Ali što sve nije čudno na tome svijetu najboljem od svih svijetova?«

JELENA V. CVETKOVIĆ: »UZNEMIRENI
VID VREMENA«,
»Helikon«, Beograd, 1979.
Piše: Miodrag B. Šijaković

U ediciji »Helikon«, koju već godinama veoma pedantno uređuje pesnik Radivoje Pešić, pojavila se knjiga Jelene V. Cvetković *Uznemireni vid vremena*, koja nam daje povoda da o ovoj mladoj pesnikinji što najavljuje svoj lirski glas kažemo nekoliko reči. Ovo utoliko pre što je to njena prva knjiga i što — kako kaže kritičar Dragan M. Jeremić — nosi tople akcente, jer se pesnikinja »služi slikama i metaforama koje nisu stereotipne«.

Knjiga *Uznemireni vid vremena* sastavljena je iz više ciklusa, tako da svaki ciklus zaokružuje jedan emotivni izlet u svet ličnih projekcija i subjektivnih viđenja stvari. Prvi ciklus — »U duši mojoj snovi žive« — ima samo četiri pesme i njihova okosnica je sentimentalno sećanje na nemirne trenutke mladosti, koja kao da bdi u pesnikinji i sentimentalnim bojama natapa svaku njenu misao, svako osećanje, svaku reminiscenciju na nepovratnost življenja, gde se mešaju iluzija i stvarnost, doživljeno i nedoživljeno.

Drugi ciklus, pak, simbolično govori o belim memirima, o zimi koja se ovde pojavljuje kao simbol zrelijeg doba, o snegu čije usne dodiruju »prag noći«, noći koja »zaboravlja sve čitnje i kreće put igre«; i ovaj ciklus sadrži nostalgijne akcente i odslikava sećanja na prohujale dane i trenutke. I svaki ciklus, dalje, govori o memirima, doživljima minulih iskrica sreće i o otkrivanju novih životnih radosti i vrednosti, koje pesnikinji daju nove podstacaje izazivaju u njoj rasplamtela osećanja. Uvodna pesma glasi:

*Zatvorena u zenici oka tvog
želim da sanjam;
neka zenica tvoja
bude moj dom.*

I čitav ciklus je izraz, čini se, opsesija očiju, koje se pojavljuju kao ovaploćenje iskrenosti, kao ogledalo čovekovih nemira, kao nedokučiva ali prijatna tajna ljudskih dubina. U ovom ciklusu se nalazi i možda jedna od najliričnijih pesama u knjizi — »Povratak«, koja malo odudara od konteksta, ali koja blagom metaforikom naglašava povratak detinjstvu, čednosti, čarima prve ljubavi, koja je polako iščezla kao eho varljivih iluzija u sukobu s nedaćama života, s novim susretima, novim ljubavima.

Što se više bližimo kraju knjige, pesme su zgusnutije, dublje, metafoničnije i misaonije. Očigledno je da je Cvetkovića u poetskom stvaranju prolazila kroz razne faze i da ova knjiga dolazi kao segment jednog životnog iskustva i raspevanosti koja traži odgovarajući ne samo lirski, već i misaoni izraz, jer, nesumnjivo je, mnogi stihovi odzvanjaju kao filozofske sentence o ljudskoj prirodi i prolaznosti, o snoviđenjima koja se prepliću sa stvarnošću, o vizijama koje zadiru u iskonske ljudske pobude i pravizije, o detinjstvu koje ostaje večita čovekova kantilena o sreći i mogućim doživljajima radosti.

Završni ciklus — »Odbegla jutra« — ujedno i najduži, po svojoj prilici je iskusni rezime ove lirске avanture koja se u svom razvoju, zaokružuje misaonošću i metafoničkom čija konziznost zbunjuje i koja otvara poetski svet pesnikinje ispod naslaga pojnova, svet koji je praćen reminiscencijama, »kontrapunktiranjima«, kao što kaže drugi recenzent — Radoljica Tautović, između ljubavne i misaone lirске ekstaze. Tautović primećuje: »Tako se Jelena V. Cvetković u znatnoj meri približava jednom poetskom integralu, obuhvatajući emotivnost i misaonost, neposrednu viziju i simboličnu figuru, naivnost deteta i zrelost stvaralaca«.

Prva knjiga Jelene V. Cvetković predstavlja nam zrelog pesnika, spremnog da se upusti u sve duhovne uzlete, pesnika koji je pronašao svoj izraz i pesnički smisao; ona nam reprezentuje modernu liriku po formi i nadahnućima, liriku prijatnu i na momente uzavrela, koja otpočinje svoj put u našu poeziju.

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

uređuju: jovan delić, milan dunderški, dragan ćopić, simon grabovac, dragan ković, miroljub radojković i jovan zivlak (glavni i odgovorni urednik), / tehnički i likovni urednik cvetan dimovski / sekretar radmila gikić / članovi izdavačkog saveta: aleksandar foriš-ković, petar janković, tatjana jašin, sladana kolundžić, velja macut, ljubica dotlić-petrović, vlada stevanov (predsednik), radivoj šajtinac, julijan tamaš, nedeljko terzić i milan uzelać (delegati šire društvene zajednice); / gordana divljak-arok, darinka nikolić, vitomir sudarski, milan živanović i jovan zivlak (delegati izdavača), / izdaje nišro dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31. / direktor vitomir sudarski / osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine / časopis finansira SIZ kulturne SAP vojvodine / rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja pretpata 100 dinara, za inostranstvo dvostruko / žiro račun: 65700-603-6324 nišro dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« / lektor zoricca stonjanović / štampa »prosveta«, novi sad, stevana sremca 13 / na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.